

Det mångskiftande nätet

Nyheter om det norska blodbadet satte tillfälligtvis stopp för den alltmer hysteriska debatten om Grekland och hela eurozonens accelererande skuldsättning. Men redan inom några veckor torde diskussionen om det globala kapitalflödets motstridiga effekter få ny fart. Förenta staternas motsvarande skuldspiral kan till exempel få omskakande effekter på de tongivande börskurserna. Och även om så inte skulle ske präglas dagens internationella mediavärld hur som helst av en stark fixering vid kapitalflödet som får ständig näring av nyhetsförmedlingens snuttifiering.

Finns det då något som förenar den norske bödeln med eurokrisen och låt oss säga oroligheterna i arabvärlden? Jovisst, vi lever inte enbart på samma planet utan har under de senaste femton åren stegvis kopplats upp till Internet, som på olika sätt förändrar vårt sätt att tänka, handla och gestalta omvärlden i all dess mångfald. Parallellt med detta har nationalstaternas grepp om medierna och offentligheten i allmänhet kraftigt reducerats. Samtidigt noteras sjunkande upplagor för västvärldens dagstidningar, böcker och andra traditionella tryckalster.

Nätet är dock inte orsaken till att världen är sådan den är i dag. Det är snarast ett redskap, ett uttryck för hur teknologin ständigt utvecklas i syfte att med alla tillgängliga medel effektivisera mänsklig kommunikation. Men om människohjärnan är strålande på att utveckla nya teknologier är den medioker på att lösa deras negativa konsekvenser.

Ett exempel på denna paradox är en av mänsklighetens tidigare snabba globaliseringsepoker, den som inföll mellan 1870-talet och första världskrigets utbrott. Tidens stora ekonomiska drivkrafter var stormakternas industrialisering och imperialistiska handelspolitik, som gick hand i hand med en rad innovationer som järnväg, elkraft, explosionsmotor och maskingevär. Även samhälleligt upplevdes betydande framsteg – sociala reformer, ökade medborgerliga rättigheter och tilltagande yttrandefrihet.

Tätt inpå följde dessvärre också chauvinism, klasshat och rasism som vid ingången till 1910-talet hade börjat få fräna former i de europeiska massmedierna och politiska rörelserna. Till detta bidrog en ständigt förbättrad tillgång till opinionsbildande tryckalster och en allt snabbare mobilisering av folkmassor. Med andra ord, den ekonomiska tillväxten och de samhälleliga framstegen drev tillsammans med en rad teknologiska innovationer fram ett aggressivt opinionsklimat, som i tur och ordning utmynnade i världskrig, kommunism, fascism och återigen nytt världskrig.

Än sen? Poängen är att ökad yttrandefrihet och förbättrad informationsspridning ingalunda automatiskt ökar människors förmåga och vilja att lyssna konstruktivt på varandra. Internet har på ett revolutionerande sätt ökat våra möjligheter att hålla oss informerade om det vi vill veta. Men samtidigt har nätet gjort det mycket lättare för oss att avskärma och distansera oss från varandra.